

Wiktor Szymborski

Uniwersytet Jagielloński
Instytut Historii

Z PRZYBYSZEWA W ŚWIAT, CZYLI UWAGI O ŻYCIU JANA DAMASCENA ŁUBIENIECKIEGO*

O tym, jak istotne są badania nad karierami absolwentów szkół wyższych w dawnych wiekach, nie trzeba nikogo przekonywać. Dorobek rodzimej historiografii jest w tym zakresie dość znaczny. Należy jednakże podkreślić, że większość badaczy uwagę koncentrowała na absolwentach uniwersytetów, a nie szkół zakonnych, dzieje dominikańskiego systemu kształcenia w epoce nowożytnej pozostają jak dotąd mało przebadane¹.

W niniejszym tekście chciałbym zasygnalizować słabo rozpoznany w literaturze aspekt związany z ufundowaniem katedry teologii przy rzymskim konwencie zakonu braci kaznodziejów sopra Minerva, gdzie jednym z teologów został mianowany polski dominikanin Jan Damascen Łubieniecki, jak również prześledzić koleje życia tego wyjątkowego zakonnika.

Badacze zajmujący się zagranicznymi studiami dominikanów swą uwagę w większości koncentrowali na omówieniu fundacji stypendialnych, na mocy

---

*Tekst ten by nie powstał, gdyby nie życzliwość wielu osób, na szczególne podziękowania zasługują Ojciec Luciano Cinelli, archiwista prowincji rzymskiej dominikanów przy bazylice Santa Maria sopra Minerva, Ojciec Gaspar Cispars, archiwista Archiwum Generalnego Zakonu Braci Kaznodziejów przy bazylice Santa Sabina w Rzymie, którzy zechcieli udostępnić bogate zbiory archiwalne, jak również udzielić licznych cennych wskazówek. Na osobne podziękowania zasługuje Pani Margherita Palumbo z Biblioteca Casanatense za życzliwe udzielenie licznych cennych informacji odnośnie do dziejów samej biblioteki. Omówienie postaci Jana Damascena Łubienieckiego nie byłoby możliwe, gdyby nie życzliwość Ojca Ireneusza Wysokińskiego z Archiwum Dominikanów w Krakowie, który umożliwił mi prace w bogatych zbiorach krakowskiego konwentu.

¹Zob. szerzej przegląd badań: W. SZYMBORSKI, *Źródła do historii dominikańskiego studium generale w Krakowie w epoce nowożytnej. Stan badań i perspektywy badawcze*, „Folia Historica Cracoviensia”, 18 (2012), s. 193–211; zob. też: W. SZYMBORSKI, M. MIŁAWICKI, „*Vir sapientiae et morum probitate clarus*”. *Regensi studium generalnego polskiej prowincji dominikanów w XVII w.*, „Przegląd Tomistyczny”, 2010, s. 125–225.

których możliwe było studiowanie np. w Rzymie (fundacja Abrahama Bzowskiego, Jakuba Brachowskiego czy Józefa Antoniego Wyleżyńskiego), jak również na wyliczeniu osób posyłanych na studia poza obszar prowincji². Zapewne z tych względów jak dotąd wyczerpująco nie przedstawiono zagadnienia fundacji casanateńskiej.

Historia Jana Damascena Łubienieckiego, zakonnika żyjącego na przełomie XVII i XVIII wieku, niczym w soczewce ukazuje wyjątkową mobilność dominikanów, obrazuje także jego zaangażowanie w życie polityczne Rzeczypospolitej. Dla zrozumienia dziejów rzymskiej fundacji nie bez znaczenia jest także rola i pozycja, jaką miało dominikańskie studium generale w Krakowie na mapie ówczesnych zakonnych uniwersytetów w Europie.

Hieronim Casanate, dominikanin, kardynał tytułu „S. Silvestri in Capite” podjął decyzję o przekazaniu swego bogatego księgozbioru, na który składały się bezcenne kolekcje, liczące bez mała 25 tysięcy woluminów rękopisów i starych druków, rzymskiemu konwentowi dominikanów. W tym celu sporządził testament (5 października 1698 roku), który po jego śmierci 3 marca 1700 roku został zrealizowany³. Na marginesie rozważań warto nadmienić, że na fali sekularyzacji organizacji kościelnych księgozbiór ten został przeniesiony z konwentu

---

² Bezcennym źródłem do dziejów zagranicznych studiów polskich dominikanów jest rozprawa: R. ŚWIĘTOCHOWSKI, A. CHRUSZCZEWSKI, *Polonia Dominicana apud extraneos: 1520–1800*, w: *Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222–1972*, red. J. Kłoczowski, t. 2, Warszawa: Wydawnictwo Polskiej Prowincji Dominikanów, 1975, s. 467–572; J. KŁOCZOWSKI, *Ze związków Polski z krajami zachodnimi u schyłku średniowiecza. Studia zagraniczne dominikanów prowincji polskiej*, w: tenże, *Polska Prowincja Dominikańska w średniowieczu i Rzeczypospolitej Obojga (wielu) Narodów*, Poznań: W drodze, 2008, s. 293–333; zob. też uwagi: R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Szkolnictwo teologiczne dominikanów*, w: *Dzieje teologii katolickiej w Polsce*, red. M. Rechowicz, t. 2: *Od odrodzenia do oświecenia, cz. 2: Teologia neoscholastyczna i jej rozwój w akademiach i szkołach zakonnych*, Lublin: Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, s. 211–287.

³ Odnośnie do kariery kościelnej Hieronima Casanatego zob.: R. RITZLER – P. SEFRIN, *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi*, vol. 5: 1667–1730, Patavii: Il messaggero di S. Antonio, 1952, s. 8, 49, 51, 52, 54; zob. też: G. MORONI, *Dizionario di erudizione storico-ecclesiastica*, vol. 10, Venezia: Dalla Tipografia Emiliana, 1841, s. 138; M. PALUMBO, *La Casanatense, una biblioteca al servizio della „sana dottrina”*, w: *A dieci anni dall’apertura dell’archivio della Congregazione per la Dottrina della Fede: Storia e archivi dell’inquisizione (Roma, 21–23 febbraio 2008)*, Roma: Scienze e Lettere, 2011, s. 455 i nast. Zob. kopię testamentu kardynała: Archivum Generale Ordinis Praedicatorum (dalej: AGOP), rkps XI 3080, k. 140 r.–162 r.; Archiwum Bazyliki S. Maria sopra Minerva w Rzymie (dalej: AsMsM), rkps II–22 *Memorie storiche della Biblioteca Casanatense della sua fondazione 1700 sino al giorno in cui fu tolta ai PP. Domenicani nel 1884*, raccolte, e logicamente disposte dal P. Mro’ Pio Tommaso Masetti, Roma 1888, s. 1–2; na stronach 71–73 znajduje się biogram kardynała Girolamo Casanatego; T. MASETTI, *La Biblioteca Casanatense*, „Memorie Domenicane”, 4 (1931), s. 282–284; por. M. PALUMBO, *La Casanatense, una biblioteca al servizio della „sana dottrina”*, s. 456; A. SALIMEI, *Casanate Girolamo*, w: *Enciclopedia cattolica*, vol. 3, Roma 1949, kol. 968–969.

Sopra Minerva do pobliskiego budynku, gdzie po dziś dzień pełni funkcję publicznej biblioteki⁴.

Przekazany przez kardynała księgozbiór miał służyć nie tylko dominikanom, lecz także szerszej publiczności. Intencją rzymskiego purpurata było stworzenie publicznej biblioteki⁵. Dzięki hojności kardynała projekt ten został zrealizowany i już w 1701 roku biblioteka ta otworzyła swoje podwoje dla czytelników⁶. W uroczystym otwarciu, które miało miejsce 3 listopada, brali udział papież Klemens XI, generał zakonu braci kaznodziejów Antoine Cloche w towarzystwie licznych dostojników Kościoła⁷. Hieronim Casanate pragnął nie tylko udostępnić swój bogaty księgozbiór, ale przede wszystkim zadbać o podniesienie poziomu wiedzy teologicznej wiernych. W tym celu rzymski purpurat ufundował dwie katedry teologii; w każdej z nich wykładało sześciu teologów⁸. W myśl jego planów dzieło to miało służyć objaśnianiu zarówno świeckim, jak i duchownym nauki św. Tomasza z Akwinu⁹. W przeciwieństwie do bibliotekarzy, którymi

⁴ Co warte jest odnotowania, do dnia dzisiejszego dzieje tej biblioteki nie doczekały się wyczerpującego omówienia. Zob. najnowsze opracowanie dotyczącej dziejów biblioteki: M. PALUMBO, *La Casanatense, una biblioteca al servizio della „sana dottrina”*, s. 455–479; zob. też: G. MORONI, *Dizionario di erudizione storico-ecclesiastica*, vol. 5, Venezia: Dalla Tipografia Emiliana, 1840, s. 234–235; dzieje biblioteki przedstawia rękopiśmienna kronika AsMsM, rkps II–22 *Memorie storiche della Biblioteca Casanatense della sua fondazione 1700*, której fragmenty zostały ogłoszone drukiem: T. MASETTI, *La Biblioteca Casanatense*, s. 280–289; tenże, *La Biblioteca Casanatense (Continuazione)*, „*Memorie Domenicane*”, 50 (1933), s. 347–362; tenże, *La Biblioteca Casanatense (Continuazione)*, „*Memorie Domenicane*”, 51 (1934), s. 235–250; zob. też: J.J. BERTHIER, *L’Église de la Minerve à Rome*, Rome 1910, s. 401–409; dzieje rozbudowy konwentu celem pomieszczenia biblioteki podarowanej przez kardynała Casanatego omawiają G. PALMERIO, G. VILLETTI, *Storia edilizia di S. Maria sopra Minerva in Roma 1275–1870*, Roma: Viella, 1989, s. 275 i nast.; odnośnie do historii bazyliki zob.: T. MASETTI, *Memorie storiche della chiesa di S. Maria sopra Minerva*, Roma: Tipografia di Bernardo Morini, 1855.

⁵ AGOP, rkps XI 3080, k. 150 r. i nast.; AsMsM, rkps II–22, s. 1 i nast.; A. GUGLIELMOTTI, *Catalogo dei bibliotecari, cattedratici, e teologi del Collegio Casanatense nel Convento della Minerva dell’Ordine de’ Predicatori in Roma*, Roma: Tipografia delle Belle Arti, 1860, s. 3 i nast.

⁶ AsMsM, rkps II–22, s. 6 i nast.

⁷ AsMsM, rkps II–22, s. 6; *La Biblioteca Casanatense*, s. 289.

⁸ A.M. WALZ, *Compendium historiae Ordinis Praedicatorum*, Romae: Libreria Herder, 1930, s. 324–325.

⁹ AGOP, rkps XI 3080, k. 150 v., 156 r. i nast.; *Acta Capitulum Generalium Ordinis Praedicatorum*, t. 8: *Ab anno 1670 usque ad annum 1721*, wyd. A. Frühwirth, Romae: Ex typographia Polyglotta S. C. De Propaganda Fide, 1903, s. 336; M. PALUMBO, *La Casanatense, una biblioteca al servizio della „sana dottrina”*, s. 463; I. TAURISANO, *Note storiche sul „Collegium D. Thomae de Urbe” e gli studi domenicani in Roma*, „*Analecta Ordinis Praedicatorum*”, [Andreae Card. Frühwirth numerum honoris dedicant], 4 (1925), s. 172–173; A. GUGLIELMOTTI, *Catalogo dei bibliotecari*, s. 3, zob. listę wykładowców teologii tomistycznej: tamże, s. 18 i nast.; G. PALMERIO, G. VILLETTI, *Storia edilizia di S. Maria sopra Minerva*, s. 275.

byli jedynie włoscy zakonnicy¹⁰, w skład katedry teologii wchodził dominikanin z różnych regionów Europy¹¹. Teolodzy casanateńscy reprezentować mieli sześć najważniejszych nacji z całego świata. Jako pierwszą narodowość, co zrozumiałe, jeśli weźmie się pod uwagę miejsce fundacji oraz narodowość samego fundatora, wymieniono Włochów wraz z okolicznymi regionami. Następnie nację hiszpańską; w jej skład wchodził także Portugalczycy oraz ci, którzy pochodzili z krajów położonych na Wschodzie, na przykład z Indii. Kolejno wzmiankowano nację francuskojęzyczną, czyli Francję i jej kolonie, angielską, w której skład wchodziła także Irlandia i Szkocja, belgijską wraz z Holandią, obejmującą ziemie leżące wokół Renu. Listę tę zamykała nacja germańska, do której wzorem średniowiecznych uniwersytetów wpisano także Węgry i Polskę¹².

W testamencie kardynał Casanate wyraźnie określił, jakim wykształceniem mieli legitymować się wykładowcy dla poszczególnych nacji. Przykładowo — dla nacji włoskiej miało to być wykształcenie uzyskane w znaczących ośrodkach teologicznych. Dla nacji hiszpańskojęzycznej dopuszczono następujące uczelnie: uniwersytet w Salamance, Alcala (Alcalá de Henares) lub inne wybitne szkoły, dla nacji francuskiej — kolegium w Paryżu, będące częścią Uniwersytetu Paryskiego, lub szkoła teologii w konwencie w Tuluzie, w odniesieniu do nacji angielskiej był to wydział teologiczny znanego uniwersytetu lub dominikańskie studium generalne, dla Belgów i Holendrów przewidziano uniwersytet w Leuven. Teolog dla nacji germańskiej musiał mieć ukończony uniwersytet w Kolonii bądź szkoły zakonne w konwencie w Wiedniu lub studium generale w Krakowie¹³.

Pierwszym wykładowcą dla nacji germańskiej został dominikanin Jan Damascen Łubieniecki z polskiej prowincji, obowiązki swe wypełniał aż do momentu, kiedy mianowano go prowincjałem w 1704 roku. Wówczas zastąpił go ojciec Albert Oswald z Moguncji, który studia ukończył w Kolonii, a wykłady prowadził do roku 1708 roku, kiedy objął urząd zwierzchnika prowincji niemieckiej¹⁴.

¹⁰ Zob. A. GUGLIELMOTTI, *Catalogo dei bibliotecari*, s. 7–17; biogramy bibliotekarzy zawarte są w rękopiśmiennej kronice biblioteki AsMsM, rkps II–22, s. 73–108.

¹¹ Zob. szerzej: AsMsM, rkps II–22, s. 117 i nast.

¹² AsMsM, rkps II–22, s. 117; A. GUGLIELMOTTI, *Catalogo dei bibliotecari*, s. 27; zob. też: AGOP, rkps XI 3160 A, k. 11 v. Odnośnie do postrzegania terminu *natio* na średniowiecznych uniwersytetach zob. szerzej: M. TEEUWEN, *The Vocabulary of Intellectual Life in the Middle Ages*, Turnhout: Brepols, 2003, s. 104–106; J. BASZKIEWICZ, *Młodość uniwersytetu*, Warszawa: Wiedza Powszechna, 1963, s. 51–55.

¹³ AGOP, rkps XI 3080, k. 157 v.; zob. też uwagi: M. PALUMBO, *La Casanatense, una biblioteca al servizio della „sana dottrina”*, s. 464–465.

¹⁴ A. GUGLIELMOTTI, *Catalogo dei bibliotecari*, s. 29, 30–31; AGOP, rkps XI 3160 A, k. 17 v.

Jan Damascen Łubieniecki został wybrany teologiem casanateńskim 29 sierpnia 1700 roku¹⁵. Na liście teologów mianowanych dla nacji germańskiej w XVIII wieku odnaleźć można zakonników z prowincji niemieckich, czeskiej, węgierskiej, a jedynie w dwóch przypadkach z Polski. Pod koniec XVIII wieku pojawił się w kolegium Hiacynt Hintz z polskiej prowincji, mianowany teologiem w lipcu 1785 roku¹⁶. Listę Polaków zaangażowanych w funkcjonowanie kolegium i Biblioteki Casanateńskiej zamyka Dominik z Polski, który w latach 1753–1758 jako jeden z konwersów pełnił funkcje pomocnicze¹⁷.

Należy podkreślić wyjątkowo wysokie kwalifikacje wykładowców teologii dla nacji niemieckiej. Wśród osób pełniących tę funkcję odnaleźć można dwóch byłych regensów dominikańskiego studium generalnego w Kolonii: Bernarda Driescha oraz Dominika de Gentis; Serafina Harnischera, regensa studium z Wrocławia należącego do czeskiej prowincji, Pawła Scholtza z węgierskiej prowincji, który był regensem studium generalnego w Wiedniu¹⁸.

Próba przesłedzenia działalności Jana Damascena Łubienieckiego w okresie, kiedy prowadził wykłady w katedrze fundacji kardynała Casanatego przy bazylice Santa Maria sopra Minerva w Rzymie, jest niezwykle trudna. Podstawowym problemem jest fakt, że jego nazwisko niezwykle rzadko pojawia się na kartach źródeł z epoki. Kronikarze dominikańscy, tacy jak Michał Siejkowski, Klemens Chodykiewicz, Sadok Barącz czy Robert Świętochowski, jedynie wspominali, że pełnił obowiązki teologa casanateńskiego¹⁹. Nawet w wykazie

¹⁵ AGOP, rkps XI 3170 A, k. 2 r.; zob. też: K.R. PROKOP, *Polscy biskupi dominikańscy*, s. 222.

¹⁶ AGOP, rkps XI 3160 A, k. 18 v.; A. Guglielmotti (*Catalogo dei bibliotecari*, s. 51) określił go jako profesora uniwersytetu w Krakowie, jednakże nie figuruje on w wykazie mistrzów regensów czy bakałarzy studium generalnego funkcjonującego przy konwencie krakowskim; zob.: Archiwum Dominikanów w Krakowie (dalej: ADK), rkps Kr 20, s. 83 i nast. Mistrz Hintz wcześniej był profesorem na Università di Cagliari na Sardynii, gdzie zgłębiał nie tylko teologię, ale i filologię, w tym język hebrajski, przełożył zeń i skomentował Psalm 67 — zob. G. HINTZ, *Salmo LXVII Exurgat Deus esposto dall'ebraico originale*, Cagliari: Presso Bernardo Titard, Stampat. dell'Illustrissima Citta, 1781. Odnośnie do tego przekładu zob.: *Foreign Literary Intelligence*, „The Critical Review or Annals of Literature”, 54 (1782), s. 231; por. AsMsM, rkps II–22, s. 126. Zapewne zaszła pomyłka i błędnie uniwersytet w Cagliari zastąpiono uniwersytetem w Krakowie. Hiacynta Hintza nie wymienia zestawienie studentów dominikańskich autorstwa Roberta Świętochowskiego i Adama Chruszczewskiego. Odnośnie do dzieł Hintza zob. też: *Bibliothecae Casanatensis Ordinis Praedicatorum catalogus librorum typis impressorum*, t. 4: *H I K cum appendicibus*, Romae: Excudebat Joachim Salvioni, Typographus Pontificius Vaticanus in Archilyceo Romano, 1788, s. 121.

¹⁷ AsMsM, rkps II–22, s. 136.

¹⁸ AGOP, rkps XI 3170 A, k. 2 r.; AGOP, rkps XI 3160 A, k. 17 v., 18 r.-v.; AsMsM, rkps II–22, s. 119 i nast.; A. GUGLIELMOTTI, *Catalogo dei bibliotecari*, s. 27–54.

¹⁹ Podobnie lakonicznie wykłady Łubienieckiego podsumowano w zestawieniu dominikanów studiujących poza obszarem Rzeczypospolitej — zob. R. ŚWIĘTOCHOWSKI, A. CHRUSZCZEWSKI, *Polonia Dominicana*, s. 499; zob. też: I.L. RYCHTER, *Wiadomość historyczna o kościele i klasztorze*

najwybitniejszych braci konwentu warszawskiego jedynie zaznaczono, że był wykładowcą w kolegium casanateńskim²⁰. Niejednokrotnie podkreślano znaczące osiągnięcia teologiczne Jana Damascena, które zadecydowały o powierzeniu mu obowiązków teologa w kolegium fundacji kardynała Casanatego: „Zachwyceni ojcowie zdolnością jego, przyznali mu godność teologa casanateńskiego”²¹. Niestety, nie doprecyzowywano tych informacji.

Omawiając okres, w którym Łubieniecki był teologiem casanateńskim, możemy jedynie określić ramy czasowe, w jakich sprawował tę funkcję: wykładowcą mianowany został 29 sierpnia 1700 roku, a obowiązki pełnił do czasu wybrania go prowincjałem podczas obrad Kapituły Prowincjalnej w Łańcucie 20 września 1704 roku²². Jak nadmieniał ojciec Robert Świętochowski, opierając się na ustaleniach autorów biogramu Jana Damascena Łubienieckiego, nazwisko Łubienieckiego figuruje na rachunkach kolegium jeszcze w roku 1703, a w roku 1704 już się nie pojawia, stąd można założyć, że już w tym czasie przebywał w Rzeczypospolitej²³.

Zapewne w wyniku działań sekularyzacyjnych w XIX wieku bądź w czasie przenoszenia księgozbiorów i archiwaliów zaginęły materiały źródłowe dotyczące jego aktywności w katedrze casanateńskiej. W bogatych archiwaliach konwentu Santa Maria sopra Minerva nie udało się odnaleźć dalszych o nim informacji, próżno szukać na przykład notatek z realizowanych wykładów czy innej aktywności naukowej²⁴. Z XVIII wieku nie zachowały się także listy studentów,

warszawskim XX Dominikanów na Nowem Mieście, w: *Na popis publiczny uczniów szkoły wydziałowej XX. Dominikanów mający się odbyć w d. 21 i 22 lipca 1828*, Warszawa: W drukarni XX Misyjonarzy, 1828, s. 35.

²⁰ Zob. szerzej: AGOP, rkps XIV Lib AAA p. II, *Status conventus generalis Varsaviensis Ordinis Praedicatorum S. Hyacinthi*, k. 666 r.

²¹ S. BARĄCZ, *Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego w Polsce*, t. 2, Lwów: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1861, s. 69.

²² AGOP, rkps XI 3170 A, k. 2 r., 6 r.; tzw. *Syllabus casanatensium* zawierający wykaz profesorów wykładających w kolegium podaje błędne daty sprawowania funkcji przez Jana Damascena Łubienieckiego 1700–1702 — zob. AGOP, rkps XI 3160 A, k. 17 r.; por. R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Łubieniecki Jan Damascen*, w: tenże, *Słownik biograficzny OO. Dominikanów w Polsce A–Z*, Kraków 1979, mszps w zbiorach Biblioteki OO. Dominikanów w Krakowie, s. 162; M. SIEJKOWSKI, *Świątynia Pańska to jest Kościół Boga w Trojcy SS. iedynego z Klasztorem WW. OO. Dominikanów w Krakowie, znacznymi Świętych Pańskich Relikwii, Kaplicami, Oltarzami, Obrazami y rożnemi Apparencyami przyozdobiona*, Kraków 1743, s. 339; F. NOWOWIEJSKI, *Phaenix decoris et ornamenti Provinciae Poloniae S. Ordinis Praedicatorum D. Hyacinthus Odrovansius redivivus*, Posnaniae Typ. Academicis, 1752, s. 124; K.R. PROKOP, *Polscy biskupi dominikańscy*, s. 222.

²³ R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Łubieniecki Jan Damascen*, s. 161; zob. *Fr. Johannes Damascenus Lubieniecki*, w: *Scriptores Ordinis Praedicatorum*, ed. altera emendata, red. R. Coulon, A. Papillon, t. 3, 1934, s. 229.

²⁴ Za informacje dotyczące osoby Jana Damascena Łubienieckiego, jak również pomoc w kwerendzie źródłowej składam wyrazy podziękowania Ojcu Luciano Cinellemu, archiwistce Archiwum przy bazylice Santa Maria sopra Minerva.

najwcześniejsze pochodzą dopiero z XIX wieku, stąd trudno określić krąg osób uczestniczących w jego zajęciach²⁵. Kwerenda w zbiorach rękopiśmiennych Biblioteca Casanatense podobnie nie dała pożądaných rezultatów. Archiwalia konwentu sopra Minerva znajdują się także w zbiorach Archivio di Stato di Roma, odnoszą się jedynie do jednego z bractw funkcjonującego przy bazylice. Szczęśliwie w zespole XI Archiwum Generalnego Zakonu Braci Kaznodziejów przy konwencie Santa Sabina w Rzymie zawierającym materiały konwentu Santa Maria sopra Minerva odnaleźć można skromne wzmianki o osobie polskiego zakonnika. Są one jednakże dość nieprecyzyjne. Autor listy teologów dla nacji niemieckiej błędnie określił pochodzenie ojca Jana, przypisując go do konwentu lwowskiego²⁶, nie był w tym jednak konsekwentny, gdyż w innym miejscu określa go mianem zakonnika z prowincji polskiej²⁷. Prócz daty wybrania teologiem casanateńskim odnotowano dalsze etapy kariery zakonnej — wybór na prowincjała oraz mianowanie na biskupa bakowskiego w Mołdawii²⁸. Dziewiętnastowieczny kronikarz opisujący dzieje Biblioteki Casanateńskiej, skrótowo charakteryzując teologów poszczególnych nacji, nadmienił, że Jan Damascen Łubieniecki zyskał opinię wyjątkowo pobożnego i światłego teologa z prowincji polskiej²⁹.

Po zasygnalizowaniu dziejów fundacji warto pokrótce przedstawić postać pierwszego teologa dla nacji niemieckiej, Jana Damascena Łubienieckiego. Szczęśliwie dysponujemy biogramem zakonnika zamieszczonym w *Polskim słowniku biograficznym*. Warto nadmienić, że tekst ten by nie powstał, gdyby nie obszerne uzupełnienia autorstwa ojca Roberta Świętochowskiego, krakowskiego archiwisty. Sporo uwagi w swej pracy ciągle pozostającej w rękopisie poświęcił osobie Łubienieckiego dziewiętnastowieczny wybitny historyk zakonny Sadok Barącz³⁰. Lektura źródeł archiwalnych pozwala na uzupełnienie dotychczasowych ustaleń badaczy dotyczących postaci tego wybitnego dominikanina.

²⁵W archiwach AsMsM i Archivio Primario D. Collegio S. Tommaso przejrano zespoły zawierające materiały odnoszące się zarówno do Kolegium św. Tomasza, obejmujące lata 1577–1795, jak i do dziejów Biblioteki Casanateńskiej.

²⁶AGOP, XI 3170 A, k. 1 r., 2 r.

²⁷Tamże, k. 4 r.

²⁸AGOP, XI 3170 A, k. 2 r., 8 r.

²⁹AsMsM, rkps II–22, s. 118.

³⁰J. REYCHMAN, *Lubieniecki (Łubieniecki) Jan Damascen Mikołaj b. Rola*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 17, Wrocław – Warszawa – Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1972, s. 596–597. Więcej na ten temat zob. w biogramie Łubienieckiego będącym listem do redakcji *Polskiego słownika biograficznego*: R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Lubieniecki Jan Damascen*, w: tenże, *Słownik biograficzny OO. Dominikanów w Polsce A–Z*, Kraków 1979, mszps w zbiorach Biblioteki OO. Dominikanów w Krakowie, s. 160–163; zob. też wypisy dotyczące Jana Damascena Łubienieckiego w: ADK, *Kartoteka biograficzna dominikanów polskich*, litera Ł, karty 468–500 [wypisy dostępne za pośrednictwem Armarium — dominikańskiej biblioteki cyfrowej, dostęp 10.7.2014];

Biografowie Jana Damascena Łubienieckiego zgodnie twierdzą, że urodził się około 1651 roku w rodzinie szlacheckiej posiadającej dobra w powiecie przedecim³¹. Datę jego urodzin należałoby jednakże przesunąć na rok 1652, albowiem został ochrzczony 7 października 1652 roku przez miejscowego proboszcza Jana. Późniejszy biskup bakowski na chrzcie otrzymał imię Mikołaj³². Jego rodzice (Tomasz Trojan Łubieniecki oraz Agnieszka z Wyszotów)³³ z całą pewnością tak długo nie zwlekali by z ochrzczeniem syna, stąd, pomimo że w źródłach przy dacie śmierci nadmieniano, iż miał 63 lata, za datę urodzin należałoby przyjąć rok 1652³⁴. Urodził się zapewne w miejscowości Przybyszew (w źródłach łacińskich miejsce to określane bywa „in loco Przybyszenien”)³⁵. Z zakonem braci kaznodziejów związał się w 1667 roku, a już rok później (7 października 1668 roku) w warszawskim klasztorze złożył śluby zakonne³⁶. Dla jego formacji intelektualnej ogromną rolę odegrało wykształcenie zakonne. Podobnie jak każdy zakonnik pierwszy etap kształcenia odbył w klasztorze, do którego wstą-

zob. też: K.R. PROKOP, *Polscy biskupi dominikańscy. Słownik biograficzny*, Kraków: Drukarnia Akcydensowa Dorosz Andrzej. Wydawnictwo, 2013, s. 220–227; ADK, rkps Pr 35 S. BARĄCZ, *Catalogus patrum et fratrum sacri Ordinis Praedicatorum in Polonia, Russia et Magno Ducatu Lithuaniae mortuorum*, 1887, s. 409–410; S. BARĄCZ, *Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego*, t. 2, s. 69–70. Wzmianki o Łubienieckim odnotowuje także K. ESTREICHER, *Bibliografia polska, cz. 3: Stolecie XV–XVIII w układzie abecadlowym*, t. 21: *Lit L–Łz*, Kraków: Akademia Umiejętności, 1906, s. 431.

³¹J. REYCHMAN, *Łubieniecki (Łubieniecki)*, s. 596; E. ZIEMANN, *Łubieniecki Jan Damascen OP*, w: *Encyklopedia katolicka*, red. E. Ziemann, t. 11, Lublin: TN KUL, 2006, kol. 46; *Łubieniecki Jan Damascen*, w: *Encyklopedia powszechna z ilustracjami i mapami*, t. 9: *Od Krut Bolej do Mar*, red. S. Orgelbrand, Warszawa 1901, s. 487; *Łubieniecki Jan Damascen*, w: *Encyklopedia kościelna*, red. M. Nowodworski, t. 12: *Laterańskie sobory — Łyżeczka*, Warszawa 1879, s. 589.

³²R. RITZLER – P. SEFRIN, *Hierarchia catholica*, t. 5, s. 111, przyp. 7; K.R. PROKOP, *Wypisy źródłowe do biografii polskich biskupów i opatów z czasów Rzeczypospolitej Obojga Narodów oraz niewoli narodowej doby zaborów (XVI–XIX w.)*, cz. 12, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 101 (2014), s. 183; K.R. PROKOP, *Polscy biskupi dominikańscy*, s. 220.

³³K.R. PROKOP, *Polscy biskupi dominikańscy*, s. 220; rodzicami chrzestnymi byli szlachcic Stanisław Rykułski oraz szlachcianka Konstancja Podkańska, żona Andrzeja Rykułskiego — zob. K.R. PROKOP, *Wypisy źródłowe do biografii polskich*, cz. 12, s. 183; odnośnie do dziejów rodu Łubienieckich zob. też: *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, opracowany przez S. Uruskiego, przy współudziale A.A. Kosińskiego, Warszawa: Skład główny Księgarnia Gebethnera i Wolffa, 1913, t. 10, s. 5.

³⁴R. RITZLER – P. SEFRIN, *Hierarchia catholica*, t. 5, s. 111, przyp. 7.

³⁵Tamże.

³⁶ADK, rkps Pp 75, s. 83; ADK, rkps Pp 76, k. 54 r.; ADK, rkps Kr 910, s. 583; zob. też: ADK, rkps Wa 3, k. 4 v.; ADK, rkps Pr 35 S. BARĄCZ, *Catalogus patrum et fratrum*, s. 409; I.L. RYCHTER, *Wiadomość historyczna*, s. 35; R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Łubieniecki Jan Damascen*, s. 160; J. REYCHMAN, *Łubieniecki (Łubieniecki)*, s. 596; E. ZIEMANN, *Łubieniecki Jan Damascen OP*, kol. 46; K.R. PROKOP, *Polscy biskupi dominikańscy*, s. 221; *Łubieniecki Jan Damascen*, w: *Encyklopedia powszechna z ilustracjami i mapami*, s. 487; *Łubieniecki Jan Damascen*, w: *Encyklopedia kościelna*, s. 589.

pił, czyli w Warszawie, gdzie uczył się do 1670 roku³⁷. Fakt pobytu w Warszawie potwierdza wpis do księgi Bractwa Świętego Różańca prowadzonego przy klasztorze dominikańskim w tym mieście z 20 kwietnia tegoż roku³⁸. Następnie kontynuował edukację w dominikańskim studium generale w Krakowie; niestety, jego wpis nie ma daty dziennej, widnieje pomiędzy zapisami z 21 września a 10 października 1671 roku³⁹. Z Krakowa udał się do Hiszpanii, a później do Lyonu, gdzie zapewne początkowo kontynuował studia, aby następnie prowadzić wykłady dotyczące teologii tomistycznej (w latach 1671–1686). Kiedy dokładnie zdobył tytuł lektora, tego nie udało się ustalić⁴⁰. Tezę dotyczącą pobytu ojca Łubienieckiego we Francji sformułował ojciec Robert Świętochowski. Zauważył bowiem, że w katalogu lektorów krakowskich nie figuruje nazwisko Jana Damascena Łubienieckiego, fakt ten powiązał z tym, że miał on wykładać teologię tomistyczną w Lyonie. Aby osiągnąć kolejne stopnie naukowe, należało wykazać się prowadzeniem takich zajęć, a warszawski zakonnik przecież osiągnął dalsze stopnie naukowe⁴¹. Na niezwykle interesujący fragment życiorysu Jana Damascena Łubienieckiego zwrócił ostatnio uwagę Krzysztof Rafał Prokop. Analizując watykańskie archiwalia, natrafił na informacje mówiące o pobycie zakonnika w Hiszpanii. Przed wyjazdem do Lyonu Łubieniecki przebywał w hiszpańskiej Saragossie, dokąd został skierowany, aby pogłębić formację intelektualną, tam też otrzymał święcenia z rąk biskupa Abarracina Pedra Trisy⁴².

Subdiakonat Jan Damascen Łubieniecki przyjął 19 maja, a diakonat 22 grudnia 1674 roku⁴³. Jak nadmieniał Prokop, szafarzem święceń prezbiteratu był także wspomniany wyżej Abarracin Pedro Trisa, miało to miejsce 21 września 1675 roku w kaplicy prywatnej biskupiej rezydencji w Saragossie⁴⁴.

---

³⁷ Fr. *Johannes Damascenus Lubieniecki*, w: *Scriptores Ordinis Praedicatorum*, s. 229; J. REYCHMAN, *Lubieniecki (Łubieniecki)*, s. 596; E. ZIEMANN, *Lubieniecki Jan Damascen*, kol. 46; S. BARĄCZ, *Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego*, t. 2, s. 69.

³⁸ ADK, rkps Wa 10, s. 39; R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Lubieniecki Jan Damascen*, s. 160.

³⁹ ADK, rkps Kr 9, s. 73; R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Lubieniecki Jan Damascen*, s. 160.

⁴⁰ Fr. *Johannes Damascenus Lubieniecki*, w: *Scriptores Ordinis Praedicatorum*, s. 229; zob. wzmiankę o studiach w Lyonie: ADK, rkps Pr 35 S. BARĄCZ, *Catalogus patrum et fratrum*, s. 409–410; I.L. RYCHTER, *Wiadomość historyczna*, s. 35; R. ŚWIĘTOCHOWSKI, A. CHRUSZCZEWSKI, *Polonia Dominicana*, s. 499; J. REYCHMAN, *Lubieniecki (Łubieniecki)*, s. 596; E. ZIEMANN, *Lubieniecki Jan Damascen*, kol. 46; *Lubieniecki Jan Damascen*, w: *Encyklopedia kościelna*, s. 589; biogram ojca Łubienieckiego, ogłoszony drukiem w *Podręcznej Encyklopedii Kościelnej* (t. 25–26, Warszawa 1911, s. 107) błędnie informuje o tym, jakoby uczył teologii w Londynie — winno być: w Lyonie; dowiadujemy się ponadto, że „zarządzał klasztorami we Francji i Włoszech”, o czym milczą inne źródła.

⁴¹ R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Lubieniecki Jan Damascen*, s. 160.

⁴² K.R. PROKOP, *Polscy biskupi dominikańscy*, s. 221.

⁴³ R. RITZLER – P. SEFRIN, *Hierarchia catholica*, t. 5, s. 111, przyp. 7.

⁴⁴ K.R. PROKOP, *Polscy biskupi dominikańscy*, s. 221.

Jan Damascen Łubieniecki diakonat otrzymał z rąk biskupa Dydaka Antoniego Francesa de Urritigoitiego 22 grudnia 1674 roku w biskupiej rezydencji w Tarazonie⁴⁵.

Po studiach zagranicznych powrócił do Krakowa, dysponujemy bowiem informacją, że w 1686 roku otrzymał bakalaureat teologii, czyli prezentaturę, po czym jako lektor prymariusz wykładał w studium formalnym w Warszawie⁴⁶. Zdaniem ojca Roberta Świętochowskiego Łubieniecki zapewne objął to stanowisko już rok wcześniej, albowiem szkołę w konwencie warszawskim właśnie w 1686 roku podniesiono do rangi studium formalnego⁴⁷. W latach 1687–1689 wykładał teologię w studium generalnym w Krakowie jako baccalaureus studii, sprawując obowiązki zastępcy regensa⁴⁸. Ukoronowaniem edukacji w kraju było osiągnięcie 10 lutego 1691 roku magisterium, czyli doktoratu ze świętej teologii w studium generalnym w Krakowie⁴⁹.

Zanim został teologiem casanateńskim w Rzymie, pełnił obowiązki przeora klasztoru w Sieradzu (17 sierpnia 1689–1690), Brześciu Kujawskim (od

⁴⁵Tamże.

⁴⁶ADK, rkps Kr 20, s. 338; ADK, rkps Pr 35 S. BARĄCZ, *Catalogus patrum et fratrum*, s. 410; *Fr. Johannes Damascenus Lubieniecki*, w: *Scriptores Ordinis Praedicatorum*, s. 229; I.L. RYCHTER, *Wiadomość historyczna*, s. 35; M. SIEJKOWSKI, *Świątnica Pańska*, s. 374; R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Łubieniecki Jan Damascen*, s. 160; J. REYCHMAN, *Lubieniecki (Łubieniecki)*, s. 596; E. ZIEMANN, *Lubieniecki Jan Damascen*, kol. 46; K.R. PROKOP, *Polscy biskupi dominikańscy*, s. 221; A. GUGLIEMOTTI, *Catalogo dei bibliotecari*, s. 29.

⁴⁷R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Łubieniecki Jan Damascen*, s. 160.

⁴⁸ADK, rkps Kr 20, s. 132; zob. też postanowienia Kapituły Prowincjalnej w Płocku z 1687 r.: *Acta Capitulum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum*, t. 2: *A. 1603–1700*, wyd. R.F. MADURA, [Kraków, b.r.], mszps w zbiorach Biblioteki OO. Dominikanów w Krakowie, s. 916; R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Łubieniecki Jan Damascen*, s. 160; J. REYCHMAN, *Lubieniecki (Łubieniecki)*, s. 596; E. ZIEMANN, *Lubieniecki Jan Damascen*, kol. 46. W literaturze przedmiotu błędnie figuruje jako regens studium krakowskiego — zob. F. NOWOWIEJSKI, *Phaenix decoris*, s. 123; ADK, rkps Pr 35 S. BARĄCZ, *Catalogus patrum et fratrum*, s. 410; S. BARĄCZ, *Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego*, t. 2, s. 69; *Fr. Johannes Damascenus Lubieniecki*, w: *Scriptores Ordinis Praedicatorum*, s. 229.

⁴⁹R. RITZLER – P. SEFRIN, *Hierarchia catholica*, t. 5, s. 111, przyp. 7; datyiennej nie odnotowano w krakowskim *Liber studii* ADK, rkps Kr 20, s. 230. Widnieje ona w regestach generalnych — zob. wypisy autorstwa R.F. MADURA, *Supplementum ex Registris litterarum magistrorum et procuratorum generalium OP*, t. 1: *A. 1608–1701*, [Kraków, b.r.], mszps w zbiorach Biblioteki OO. Dominikanów w Krakowie, 1691 nr 101, s. 329; R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Łubieniecki Jan Damascen*, s. 160; M. SIEJKOWSKI, *Świątnica Pańska*, s. 372; J. REYCHMAN, *Lubieniecki (Łubieniecki)*, s. 596; *Łubieniecki Jan Damascen*, w: *Encyklopedia kościelna*, s. 589. Biogram Łubienieckiego w *Podręcznej encyklopedii kościelnej* (s. 107) błędnie podaje, jakoby tytuł doktora zdobył w Akademii Krakowskiej; zob. też: Z. SZOSTKIEWICZ, *Katalog biskupów ob. łac. przedrozbiorowej Polski*, w: *Sacrum Poloniae Millennium. Rozprawy — szkice — materiały historyczne*, t. 1, Rzym 1954, s. 504; K.R. PROKOP, *Polscy biskupi dominikańscy*, s. 221.

9 stycznia 1691 roku) i w Warszawie (od 19 listopada 1691 do 1694 roku)⁵⁰. Sprawując urząd przeora w Sieradzu, był także definitorem Kapituły Prowincjalnej, która odbyła się w Warszawie w 1690 roku⁵¹. Ojcowie zebrani na Kapitułce Prowincjalnej obradującej w Płocku w 1687 roku wysunęli między innymi (obok Tomasza Mdzewskiego, przeora płockiego, Mikołaja Lanskiego, przeora świdnickiego) kandydaturę Jana Łubienieckiego na bakałarza studium krakowskiego⁵². Podczas obrad Kapituły Prowincjalnej w Warszawie w 1690 roku Jan Damascen Łubieniecki pełnił obowiązki definitora, został wówczas zgłoszony postulat powierzenia mu funkcji regensa studium krakowskiego, obok jego osoby zgłoszono także magistra Tomasza Szulca i Tomasza Mdzewskiego⁵³. W czasie kiedy po raz pierwszy sprawował urząd przeora w konwencie św. Jacka w Warszawie, w klasztorze tym — według zakonnych rejestrów — przebywało 23 zakonników, a profesję zakonną złożyło 13 osób⁵⁴. Uzyskał wówczas także zgodę generała zakonu na ponowne objęcie obowiązków przeora, w bliżej nieznanymi okolicznościach miała bowiem miejsce przerwa w sprawowaniu urzędu⁵⁵. Z tego czasu dysponujemy nawet informacją, w jakiej celi zamieszkiwał (w 1694 roku) Łubieniecki, położona była *in inferiori dormitorio*⁵⁶. W momencie

⁵⁰ ADK, rkps Pp 38, s. 207, 231, 247, 248. Na posiedzeniu rady 18 VIII 1690 w Piotrkowie i 29 VIII 1690 r. w Sieradzu figuruje jeszcze jako przeor sieradzki ADK, rkps Pp 38, s. 229. Jan Damascen Łubieniecki w czasie obrad Kapituły Prowincjalnej w Warszawie 13 V 1690 r. pełnił obowiązki przeora sieradzkiego (*Acta Capitulum Provinciae Poloniae*, t. 2, s. 934), natomiast podczas obrad Kapituły w Krakowie 6 X 1691 r. pełnił jeszcze obowiązki przeora w Brześciu Kujawskim (*Acta Capitulum Provinciae Poloniae*, t. 2, s. 962; zob. też: G. WIERZCHOWSKI, *Dzieje klasztoru dominikanów w Sieradzu od lat 30. XIII wieku do 1864 roku*, Sieradz: Wydawnictwo Księży Sercanów DEHON, 2012, s. 120, 122); Jan Damascen Łubieniecki w 1693 r. pełnił obowiązki przeora warszawskiego, widnieje bowiem na czele kontraty mazowieckiej (tamże, s. 971). W konwencie warszawskim przebywał do 1698 r., kiedy to podczas obrad Kapituły Prowincjalnej w Łucku na liście magistrów w polskiej prowincji widnieje jako magister z konwentu warszawskiego (tamże, s. 996; zob. też: ADK, rkps Pp 38, s. 301); 13 VI 1698 r. uczestniczył w posiedzeniu rady w konwencie lubelskim (ADK, rkps Pp 38, s. 316–317), pod zapisami odnoszącymi się do kolejnych posiedzeń rad prowincji, które miały miejsce 23, 27 II i 8 III 1699 r., brak jego podpisu, co może świadczyć, że już w tym czasie nie przebywał w klasztorze warszawskim (tamże, s. 324–325; ADK, rkps Pr 35 S. BARĄCZ, *Catalogus patrum et fratrum*, s. 410; J. BARTOSZEWICZ, *Kościół warszawski i ich wizerunki opisane pod względem historycznym*, Warszawa: W drukarni S. Orgelbranda, 1855, s. 189; R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Łubieniecki Jan Damascen*, s. 161; J. REYCHMAN, *Łubieniecki (Łubieniecki)*, s. 596; E. ZIEMANN, *Łubieniecki Jan Damascen*, kol. 46; K.R. PROKOP, *Polscy biskupi dominikańscy*, s. 221–222).

⁵¹ *Acta Capitulum Provinciae Poloniae*, t. 2, s. 934, 950.

⁵² Tamże, t. 2, s. 916.

⁵³ Tamże, t. 2, s. 942; obowiązki regensa w Krakowie pełnił wówczas Dominik Frydrychowicz, a jego następcą został Tomasz Mdzewski — zob. W. SZYMBORSKI, M. MIŁAWICKI, „*Vir sapientiae et morum probitate clarus*”, s. 79–83.

⁵⁴ ADK, rkps Wa 3, k. 6 v.

⁵⁵ R.F. MADURA, *Supplementum ex Registris litterarum*, t. 1: *A. 1608–1701*, 1694 nr 202, s. 344.

⁵⁶ Tamże, 1694 nr 173, s. 340.

kiedy po raz drugi sprawował tę funkcję, w klasztorze przebywało 16 zakonników, a profesję złożyło 12 dominikanów⁵⁷. O tym, jak wyjątkową był postacią, świadczy prócz powierzanych mu odpowiedzialnych zadań w zakonie fakt, że był także kaznodzieją związanym z osobą króla Jana III Sobieskiego, któremu zadedykował swą rozprawę teologiczną⁵⁸.

Charakteryzując postać Jana Damascena Łubienieckiego, nie można pominąć jednego wyjątkowo ważnego faktu, jaki miał wówczas miejsce — powstanie studium generalnego w Warszawie⁵⁹. W konwencie warszawskim od 1686 roku funkcjonowało studium formalne, które w roku 1700 zostało przekształcone w studium generalne. Od tego momentu w prowincji polskiej funkcjonowały aż dwa ośrodki mogące, jak podkreśla Robert Świętochowski, „nadawać lektoraty i przeprowadzać wszystkie egzaminy łącznie z bakalaureatem i magisterium teologii”⁶⁰. Bracia z konwentu krakowskiego czynili starania, aby storpedować tę inicjatywę. A znany kaznodzieja Dominik Frydrychowicz napisał osobny traktat, w którym przedstawił dzieje szkolnictwa dominikańskiego w Polsce, starania zorganizowania studium w Warszawie, podjęte na posiedzeniu Kapituły Prowincjalnej w Piotrkowie w 1693 roku wraz z odpowiedzią generała zakonu, czym starał się obronić monopol konwentu krakowskiego⁶¹.

Biorąc pod uwagę fakt, że ojciec Łubieniecki pełnił w Krakowie funkcję zastępcy regensa i był także przeorem warszawskim, widzimy, że musiał zdatwać sobie sprawę z napiętych stosunków panujących między konwentami dotyczących tej drażliwej kwestii. Na czym jednakże polegało jego zaangażowanie

⁵⁷ ADK, rkps Wa 3, k. 8 r.

⁵⁸ AGOP, rkps XIV Lib AAA p. II, k. 666 r.; F. NOWOWIEJSKI, *Phaenix decoris*, s. 124; M. SIEJKOWSKI, *Świątynia Pańska*, s. 60; K. CHODYKIEWICZ, *De rebus gestis in Provincia Russiae Ordinis Praedicatorum*, Berdyczviae: Typis Fortalitii Beatissimae Virginis Mariae, 1780, s. 291; *Fr. Johannes Damascenus Lubieniecki*, w: *Scriptores Ordinis Praedicatorum*, s. 229; ADK, rkps Pr 35 S. BARĄCZ, *Catalogus patrum et fratrum*, s. 410; I.L. RYCHTER, *Wiadomość historyczna*, s. 35; S. BARĄCZ, *Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego*, t. 2, s. 69; J. REYCHMAN, *Lubieniecki (Łubieniecki)*, s. 596; E. ZIEMANN, *Lubieniecki Jan Damascen*, kol. 46; *Lubieniecki Jan Damascen*, w: *Encyklopedia powszechna*, s. 487; *Lubieniecki Jan Damascen*, w: *Encyklopedia kościelna*, s. 589.

⁵⁹ Zagadnienie organizacji studium generalnego w Warszawie nie doczekało się jak dotąd wyczerpującego omówienia — zob. R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Szkolnictwo teologiczne dominikanów*, s. 214, 240.

⁶⁰ Tamże, s. 214.

⁶¹ ADK, rkps Kr 495 *Veritas simplex novi Generalis Studii in Provincia Poloniae oratores ac promotores Provocans ad Tribunal Reverendissimi Patris Magistri Generalis totius Sacri Ordinis Iudicis primi et custodis legum zelantissimi*, s. 5 r. i nast.; R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Szkolnictwo teologiczne dominikanów*, s. 261–262; zob. też zapis z Kapituły Prowincjalnej z Łucka z 1698 r. w sprawie petycji dotyczącej organizacji drugiego studium generalnego w prowincji polskiej w: *Acta Capitulum Provinciae Poloniae*, t. 2, s. 993; na kapitule prowincjalnej obradującej w Piotrkowie w 1693 r. wysunięto także kandydaturę ojca Łubienieckiego do godności prowincjała (zob. K.R. PROKOP, *Polscy biskupi dominikańscy*, s. 222).

przy planach zorganizowania studium, nie udało się ustalić. Musiało ono być znaczne, skoro wybitny XVIII-wieczny dziejopis prowincji Wawrzyniec Teleżyński odnotował pod datą 1700: „Studium Generale Varsaviae plantatur opera F. Joannis Damasc. Lubieniecki Magr”⁶². Fakt ten odnotowano także w pracy zawierającej historię i opis klasztoru warszawskiego wysłanej następnie do tworzono od XVII wieku archiwum generalnego w Rzymie⁶³. Pomimo rozmaitych perturbacji w konwencie warszawskim studium generale rozpoczęło swą działalność. *Liber Studii Generalis Conventus Varsaviensis* odnotował, że 29 listopada 1700 roku zainaugurowano prace, a pierwszym regensem został Albert Siekielewicz⁶⁴. Wiadomość o erygowaniu przez generała zakonu nowego studium wraz z nadaniem mu wszystkich praw i przywilejów, jakimi cieszyły się pozostałe studia generalne, przekazano ojcom zebranych na kapitule prowincjalnej w Dzikowie 10 września 1701 roku⁶⁵. Stworzenie nowego ośrodka akademickiego nie byłoby możliwe, gdyby nie zaangażowanie byłego regensa krakowskiego Piotra Drogoszewskiego, który począwszy od 1700 roku pełnił funkcję przeora w swym macierzystym klasztorze w Warszawie⁶⁶. Warszawskiej uczelni generał zakonu Antoine Cloche nadał 29 marca 1704 roku nowe statuty⁶⁷. Przebywając w Rzymie, Łubieniecki zapewne nie omieszkał zabiegać o przychyłność generała zakonu wobec nowo powstałego ośrodka.

Niestety, nie są znane okoliczności wyjaśniające wyjazd Jana Damascena Łubienieckiego do Rzymu. Być może starania związane z założeniem studium

⁶² Biblioteka Kórnicka PAN, rkps 93 W. TELEŻYŃSKI, *De rebus gestis Provinciae Poloniae sancti Hyacinthi Ordinis Praedicatorum*, rok 1700 pkt 941, k. 257 r.; odnośnie do postaci historiografa dominikańskiego — zob. J. WYSOCKI, *Teleżyński (Teleżyński) Wawrzyniec (1743–1800)*, w: *Słownik polskich teologów katolickich*, red. H.E. Wyczawski, t. 4, Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, 1983, s. 318.

⁶³ „Conventus in quo Studium Generale pro Provincia cura et sollicitudine Dni' [domini] Rdi' [Reverendissimi] Sce [Sacre] Theologie Magistri Joannis Damasceni Lubieniecki prioris et filii Conventus Varsaviensis est erectum” (AGOP, rkps XIV Lib AAA p. II, k. 665 r.). Odnośnie do dziejów archiwum zob.: R.F. MADURA, *Polonika w Archiwum Głównym Zakonu OO. Dominikanów w Rzymie*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 1978, t. 37, s. 298.

⁶⁴ ADK, rkps Wa 4, s. 1; ADK, rkps Wa 91, s. 37; AGOP, rkps XIV Lib AAA p. II, k. 665 r.

⁶⁵ *Acta Capitulum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum*, t. 3: *A. 1701–1798*), wyd. R.F. Madura, [Kraków, b.r.], mszps w zbiorach Biblioteki OO. Dominikanów w Krakowie, s. 31; zob. też: F. Nowowiejski, *Phaenix decoris*, s. 271–272.

⁶⁶ AGOP, rkps XIV Lib AAA p. II, k. 666 r.; S. BARĄCZ, *Rys dziejów Zakonu Kaznodziej-skiego*, t. 2, s. 144; zob. też: I.L. RYCHTER, *Wiadomość historyczna*, s. 18; R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Drogoszewski Piotr*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 5, Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1939–1946, s. 379; W. MURAWIEC, *Drogoszewski Piotr*, w: *Słownik polskich teologów katolickich*, red. H.E. Wyczawski, t. 1, Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, 1981, s. 422; M. BARUCH, *Baryczkowie. Dzieje rodu patrycjuszowskiego Starej Warszawy*, Warszawa 1914, s. 84.

⁶⁷ R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Szkolnictwo teologiczne dominikanów*, s. 252. Zob. ADK, rkps Wa 84 *Statuta Generalis Studii Provinciae Poloniae in Conventu Varsaviensi Ordinis Praedicatorum erecti*.

generalnego w Warszawie zdecydowały o wyprawie do Wiecznego Miasta. W gruntownym studium historycznym autorstwa Ignacego Loyoli Rychtera, nauczyciela w szkole dominikańskiej w Warszawie w latach dwudziestych XIX wieku czytamy bowiem: „X Jan Damascen Łubieniecki i Piotr Drogoszewski tyle dokazali w Rzymie, że pomimo silne przeszkody OO. Konwentu Krakowskiego, to Studium uczyniono jeneralnym”⁶⁸. Dzięki zapisom akt Kapituły Prowincjalnej w Dzikowie w 1701 roku, wiadomo, że został wybrany przyszłym definityorem kapituły generalnej⁶⁹. W obradach tej kapituły z powodu działań zbrojnych toczonych na terenie Rzeczypospolitej nie uczestniczyli dominikanie z Polski⁷⁰. Podczas obrad Kapituły Prowincjalnej w Łańcucie (20 września 1704) Jan Damascen został, jak podkreśla za protokołem obrad kapituły wykaz najwybitniejszych braci konwentu warszawskiego, jednogłośnie wybrany prowincjałem⁷¹. Decyzja kapituły została zatwierdzona przez generała zakonu 1 listopada tegoż roku⁷². Obowiązki prowincjała Łubieniecki pełnił do 1707 roku, wówczas zastąpił go przeor przemyski Gundystaw Brześciański, który jako prowincjał po raz pierwszy występuje 10 sierpnia⁷³.

W trakcie, kiedy ojciec Łubieniecki sprawował urząd prowincjała, został mianowany (31 grudnia 1704) przez generała zakonu Antoine’a Cloche’a prokuratorem komisji papieskiej zajmującej się kwestią beatyfikacji Czesława Odrowąża. Zapewne wówczas przygotował sprawozdanie z procesu; jego oryginał znajduje się w Rzymie, a kopia przechowywana jest w krakowskim konwencie⁷⁴.

⁶⁸ I.L. RYCHTER, *Wiadomość historyczna*, s. 18.

⁶⁹ *Acta Capitulum Provinciae Poloniae*, t. 3, s. 30.

⁷⁰ Zob. protokół obrad Kapituły z Bolonii z 1706 r. w: *Acta Capitulum Generalium Ordinis Praedicatorum*, t. 8, s. 331 i nast.

⁷¹ AGOP, rkps XIV Lib AAA p. II, k. 666 r.; *Acta Capitulum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum*, t. 3, s. 54–55, 64; podpis nowo obranego prowincjała widnieje pod zapiską odnoszącą się do rady odbytej w konwencie krakowskim 4 października 1704 r. (ADK, rkps Pp 38, s. 393; ADK, rkps Kr 910, s. 640–641; F. NOWOWIEJSKI, *Phaenix decoris*, s. 157–158; R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Łubieniecki Jan Damascen*, s. 162; por. ADK, rkps Pr 35 S. BARĄCZ, *Catalogus patrum et fratrum*, s. 410; S. BARĄCZ, *Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego*, t. 2, s. 69).

⁷² R.F. MADURA, *Supplementum ex Registris actorum regiminis rev. morum magistrorum generalium et procuratorum generalium OP*, t. 2: A. 1700–1800, [Kraków, b.r.], mssps w zbiorach Biblioteki OO. Dominikanów w Krakowie, s. 20, 38; *Acta Capitulum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum*, t. 3, s. 79, przyp. 2.

⁷³ ADK, Pp 38, s. 426; *Series priorum provincialium Provinciae Poloniae OP ab anno 1701–1801* — *Acta Capitulum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum*, t. 3, s. 16; zob. postanowienia Kapituły Prowincjalnej, która odbyła się 10 września 1707 r. w Gidlach — *Acta Capitulum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum*, t. 3, s. 81–82, 96. Odnośnie do postaci Gundystawa zob. jego biogram: R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Brześciański Gundystaw (zm. ok. 1721)*, w: tenże, *Słownik biograficzny OO. Dominikanów w Polsce A–Z*, s. 20.

⁷⁴ R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Łubieniecki Jan Damascen*, s. 161; J. REYCHMAN, *Łubieniecki (Łubieniec-ki)*, s. 597; E. ZIEMANN, *Łubieniecki Jan Damascen*, kol. 46; K.R. PROKOP, *Polscy biskupi domini-*

Był także obecny podczas kanonicznej rekognicji relikwii bł. Czesława, która miała miejsce 18 września 1705 roku⁷⁵. Kiedy był prowincjałem, dał się poznać jako gorący orędownik przynależności konwentów śląskich do polskiej prowincji. Pomimo usilnych starań nie udało mu się powstrzymać przyłączenia konwentów śląskich do prowincji czeskiej⁷⁶.

Wysokie kwalifikacje i doświadczenie na niwie teologii zapewne zadecydowały o wysunięciu jego osoby jako kandydata (10 września 1707) do objęcia stanowiska regensa nowo powołanego studium generalnego w Warszawie, nie uzyskał jednak większości i nie został wybrany⁷⁷. Z całą pewnością musiał być doskonałym administratorem, gdyż 22 marca 1708 roku powierzono mu po raz drugi pieczę nad warszawskim konwentem, mianując go przeorem. Te obowiązki sprawował do 1710 roku⁷⁸.

Warto podkreślić, że dzięki jego darom konwent dominikanów w Warszawie wzbogacił się o wielki srebrny świecznik do głównego ołtarza, pochodzący

---

kańscy, s. 222; zob. też: F. NOWOWIEJSKI, *Phaenix decoris*, s. 124. Odnośnie do działań podejmowanych przez Jana Damascena Łubienieckiego zob. szerzej: W. KUCHARSKI, *Beatus Ceslaus natione Polonus. Dzieje kultu błogostawionego Czesława*, Kraków: Wydawnictwo Esprit, 2012, (Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 10), passim; por. R.F. MADURA, *Supplementum ex Registris actorum*, t. 2, s. 17, 21; AGOP, rkps XIV Lib AAA p. II, k. 666 r.; ADK, rkps Wa 1, k. 3 v.; ADK, rkps Pr 35 S. BARĄCZ, *Catalogus patrum et fratrum*, s. 410; *Fr. Johannes Damascenus Lubieniecki*, w: *Scriptores Ordinis Praedicatorum*, s. 229.

⁷⁵ W. KUCHARSKI, *Historia relikwii bł. Czesława w czasach nowożytnych (od poł. XV w. do sekularyzacji zakonów na Śląsku)*, w: *Dominikanie na ziemiach polskich w epoce nowożytnej*, red. A. Markiewicz, Kraków: Wydawnictwo Esprit, 2009, (Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 5), s. 26–27.

⁷⁶ R.F. MADURA, *Supplementum ex Registris actorum*, t. 2: *A. 1700–1800*, s. 28; ADK, rkps Kr 910, s. 640; M. SIEJKOWSKI, *Świątynia Pańska*, s. 339; R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Łubieniecki Jan Damascen*, s. 163; J. REYCHMAN, *Lubieniecki (Łubieniecki)*, s. 597; W. KUCHARSKI, *Beatus Ceslaus*, s. 275–276. Odnośnie do kwestii przynależności konwentów śląskich zob. postanowienia Kapituły Generalnej w Bolonii w 1706 r. w: *Acta Capitulum Generalium Ordinis Praedicatorum*, t. 8, s. 359; M.L. NIEDZIELA, *Przebieg dominikańskich klasztorów śląskich z prowincji polskiej do czeskiej w pierwszych latach XVIII w.*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka”, 4 (1986), s. 636–639; P. KIELAR, *Dominikanie Śląscy w okresie Reformacji*, „Sprawozdania Towarzystwa Naukowego KUL, 1 stycznia 1970 – 31 grudnia 1970”, 19 (1971), s. 98. Odnośnie do działalności ojca Łubienieckiego, kiedy był prowincjałem, zob. wypisy dotyczące mianowania przeorowskiego w 1704 i 1705 roku — ADK, *Kartoteka biograficzna dominikanów polskich*, litera Ł, passim.

⁷⁷ Na stanowisko regensa studium warszawskiego Kapituła w Gidlach wysunęła następującego kandydata obok Łubienieckiego: Bonifacego Wolińskiego, Angelo Wierzbowicza, Alberta Reptowskiego (*Acta Capitulum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum*, t. 3, s. 86; J. REYCHMAN, *Lubieniecki (Łubieniecki)*, s. 597; K.R. PROKOP, *Polscy biskupi dominikańscy*, s. 222).

⁷⁸ ADK, rkps Wa 4, s. 8–9; ADK, rkps Wa 91, s. 39; zob. też: ADK, Pp 38, s. 443, 444, 452; F. NOWOWIEJSKI, *Phaenix decoris*, s. 124; por. R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Łubieniecki Jan Damascen*, s. 161; J. REYCHMAN, *Lubieniecki (Łubieniecki)*, s. 597; E. ZIEMANN, *Lubieniecki Jan Damascen*, kol. 46; K.R. PROKOP, *Polscy biskupi dominikańscy*, s. 222–223.

z czasów, kiedy był przeorem warszawskim po raz pierwszy⁷⁹. Najcenniejszymi darami były jednak starodruki. Biblioteka klasztorna w Warszawie została ubogaconą licznymi drukami francuskimi, niemieckimi i włoskimi⁸⁰. Jak podkreślano, były to prace pochodzące z różnych *exoticis regnis*⁸¹. Wedle tradycji dominikańskiej Jan Damascen w 1713 roku przekazał klasztorowi krakowskiemu wyjątkowy dar, należący niegdyś do samego św. Piusa V: „Mszał w szkło oprawny, z którego odprawiał Msze ś. łzami go polewając”⁸². Dar ten wedle części badaczy dominikańskich znajdował się nie w klasztorze krakowskim, a warszawskim. Tak uważał jeden z najwybitniejszych historyków zakonnych, Sadok Barącz. Wiadomość o przekazaniu mszału klasztorowi warszawskiemu odnotował także kronikarz zakonny⁸³. Odpowiedź na pytanie, gdzie znajdował się mszał Piusa V, przynosi dzieło XVIII-wiecznego kronikarza Wawrzyńca Teleżyńskiego. Opisując uroczystości obchodów kanonizacji Piusa V, jakie zorganizowano w Krakowie w 1713 roku, niespełna rok po kanonizacji dokonanej przez Klemensa XI, wyjaśnia zagadkę, gdzie trafił mszał świętobliwego papieża. Otóż podług relacji Teleżyńskiego Jan Damascen Łubieniecki z Rzymu przywiózł nie jeden mszał, a dwa mszały niegdyś należące do Piusa V. Jeden z nich trafił do konwentu warszawskiego, drugi do krakowskiego⁸⁴. Do Krakowa trafił ponadto korporał zboczony łzami świętego⁸⁵.

⁷⁹ ADK, rkps Wa 91, s. 34.

⁸⁰ F. NOWOWIEJSKI, *Phaenix decoris*, s. 124; K. CHODYKIEWICZ, *De rebus gestis*, s. 291; Biblioteka Kórnicka PAN, rkps 93, rok 1711, pkt 968, k. 259 v.; I.L. RYCHTER, *Wiadomość historyczna*, s. 10; J. BARTOSZEWICZ, *Kościół warszawskie*, s. 189; R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Łubieniecki Jan Damascen*, s. 162; J. REYCHMAN, *Łubieniecki (Łubieniecki)*, s. 597; S. BARĄCZ, *Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego*, t. 2, s. 69; F. RADZISZEWSKI, *Wiadomość historyczno-statystyczna o znakomitszych bibliotekach i archiwach publicznych i prywatnych, tak niegdyś byłych jako i obecnie istniejących w krajach dawną Polskę składających, a mianowicie: w Królestwie Polskiem, Gallicyi, W. Ks. Poznańskiem i Zachodnich guberniach Państwa Rosyjskiego*, Kraków: Nakładem autora w drukarni W.L. Anczyca, 1875, s. 93. W źródłach powstałych w kręgu dominikanów warszawskich osobę Jana Damascena Łubienieckiego wymieniano wśród listy klasztornych dobrodziejów ADK, rkps Wa 1, k. 17 v. Odnośnie do dziejów biblioteki klasztoru dominikanów w Warszawie zob. też: W. SZYMBORSKI, *Dobrodzieje warszawskiej biblioteki klasztoru Dominikanów w okresie nowożytnym*, w druku.

⁸¹ AGOP, rkps XIV Lib AAA p. II, k. 666 r. Wykaz druków znajdujących się na początku XIX wieku w klasztorze warszawskim, niestety bez określenia, czy pochodziły z darów Łubienieckiego, zawiera praca I.L. RYCHTER, *Wiadomość historyczna*, s. 10 i nast.

⁸² M. SIEJKOWSKI, *Świątynia Pańska*, s. 39.

⁸³ Zob. wzmianki o przekazaniu konwentowi warszawskiemu mszału z relikwiami św. Piusa V ADK, rkps Pr 35 S. BARĄCZ, *Catalogus patrum et fratrum*, s. 410; S. BARĄCZ, *Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego*, t. 2, s. 69; F. NOWOWIEJSKI, *Phaenix decoris*, s. 178; zob. też uwagi: J. BARTOSZEWICZ, *Kościół warszawskie*, s. 190.

⁸⁴ BK, rkps 93, rok 1713, pkt 974, k. 260 r.

⁸⁵ Tamże. Odnośnie do mszału św. Piusa V zob. też: ADK, rkps Kr 38, s. 6.

Świadectwem wyjątkowego umiłowania książek przez ojca Łubienieckiego są nader liczne starodruki przechowywane w zbiorach biblioteki dominikańskiej w Krakowie, opatrzone własnoręcznym podpisem. Biorąc pod uwagę jego bibliofilskie zainteresowania, można przypuszczać, jak raził go nieład zastany w klasztornej bibliotece w Klimontowie podczas przeprowadzonej wizytacji w 1706 roku. Wśród zapisów polecających zmianę postępowania zakonników widnieje punkt poświęcony zbiorom bibliotecznym: „Zabramiamy składać w bibliotece zboże wszelkiego rodzaju, bo kurz z tego powodu powstający szkodzi książkom”⁸⁶.

Ostatnim powierzonym mu zadaniem było administrowanie diecezją w Bacău w Mołdawii, terytorialnie obejmującej obszar Mołdawii z Besarabią oraz Wołoszczyznę⁸⁷. Misję tę zlecił mu papież, do którego uprzednio suplikę w tej sprawie skierowała kancelaria króla Augusta II⁸⁸. Zanim rozpoczął swą pracę, najpierw uzyskał zgodę generała zakonu (7 czerwca 1710). Generał przydzielił mu do pomocy dwóch lub trzech kapłanów oraz brata konwersa Jacka Sokołowskiego. Następnie — 23 lutego 1711 roku — Łubieniecki otrzymał nominację papieską⁸⁹. Dzięki wypisom źródłowym autorstwa Krzysztofa Rafała Prokopa

⁸⁶ Dekret reformy, wydany przez ojca prowincjała Jana Łubienieckiego, podczas rewizji klasztoru, za przeora Atanazego Cieszkowicza 1706 roku, w: W. KUKLIŃSKI, *Miasto prywatne Klimontów i jego kościoły. Na podstawie źródeł miejscowych*, Sandomierz: Drukarnia W. Byrzyńskiego w Sandomierzu, 1911 [odbitka z „Kroniki Dyecezyi Sandomierskiej”], s. 203.

⁸⁷ Odnośnie do dziejów diecezji zob. szerzej: B. KUMOR, *Baków, Bacău (dziś Rumunia)*, w: *Encyklopedia katolicka*, red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyk, Z. Sułowski, t. I, Lublin 1973, kol. 1270–1271; S.K. Chodyński, *Bakońskie albo Bakowskie biskupstwo na Wołoszczyźnie*, w: *Encyklopedia kościelna*, wyd. M. Nowodworski, t. 1, Warszawa 1873, s. 597–607; J.J. REYCHMAN, *Biskupstwo bakowskie w świetle historiografii rumuńskiej*, „*Nasza Przeszłość*”, 4 (1948), s. 317–340; działalność misyjną polskich dominikanów na terenie Mołdawii wspomina M. MIŁAWICKI, *Misyjne tradycje polskich dominikanów. Przyczynek do badań zaangażowania synów św. Jacka w dzieło misyjne Kościoła katolickiego i Zakonu Kaznodziejskiego (do XVIII wieku)*, w: *Święty Jacek i dziedzictwo dominikańskie*, red. E. Mateia, A. Pobóg-Lenartowicz, M. Rowińska-Szczepaniak, Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2008, s. 506; zob. też: K.R. PROKOP, *Polscy biskupi dominikańscy*, s. 223.

⁸⁸ Zob. szerzej: R. RITZLER – P. SEFRIN, *Hierarchia catholica*, t. 5, s. 111; *Acta Capitulum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum*, t. 3, s. 79, przyp. nr 2. W warszawskim *Liber studii* w 1709 r. Jan Damascen Łubieniecki, który był wówczas przeorem warszawskim, figuruje jako nominat bakowski — ADK, rkps Wa 4, s. 9; zob. też wzmiankę o nominacji na biskupstwo bakowskie: *Bullarium Ordinis FF. Praedicatorum*, t. VI, Romae: Ex Typographia Hieronymi Mainardi, 1735, s. 519; por. K. CHODYKIEWICZ, *De rebus gestis*, s. 291; M. SIEJKOWSKI, *Świątnica Pańska*, s. 60; S. BARĄCZ, *Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego*, t. 2, s. 69.

⁸⁹ ADK, rkps Pp 38, s. 451; ADK, rkps Pr 35 S. BARĄCZ, *Catalogus patrum et fratrum*, s. 410; Biblioteka Kórnicka PAN, rkps 93, rok 1711, pkt 968, k. 259 v.; S. BARĄCZ, *Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego*, t. 2, s. 69; *Fr. Johannes Damascenus Lubieniecki*, w: *Scriptores Ordinis Praedicatorum*, s. 229; R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Łubieniecki Jan Damascen*, s. 162; J. REYCHMAN, *Lubieniecki (Łubieniecki)*, s. 597; E. ZIEMANN, *Lubieniecki Jan Damascen*, kol. 46; *Łubieniecki Jan Damascen*,

dowiadujemy się, jak wyglądały szczegóły przyjęcia sakry biskupiej przez Jana Damascena Łubienieckiego: 12 lipca 1711 roku w dominikańskim kościele św. Mikołaja Biskupa w Gdańsku złożył przysięgę, w obecności biskupa chełmińskiego Teodora Andrzeja Potockiego oraz biskupa tytularnego *Calamensis* i sufragana gnieźnieńskiego Stefana Antoniego Mdzewskiego i biskupa tytularnego *Dardanensis*, sufragana warmińskiego Stefana Wierzbowskiego⁹⁰. Informacje te są nader istotne, gdyż dawna historiografia podkreślała, że sakrę biskupią przyjął w Rzymie⁹¹. W trakcie sprawowania swej posługi duszpasterskiej odbył kanoniczną wizytację swej diecezji⁹².

Niestety, nie jest znana data dzienna jego śmierci. Wiadomo, że zmarł w czasie trwania zarazy morowej w Wohiniu na Podlasiu w 1714 roku w wieku 63 lat. Zakonnicy przewieźli jego ciało do Warszawy, gdzie spoczął w kościele św. Jacka w kaplicy Kotowskich⁹³.

---

w: *Encyklopedia kościelna*, s. 589; Z. SZOSTKIEWICZ, *Katalog biskupów*, s. 504; *Kościół i klasztor św. Jacka — OO. Dominikanów w Warszawie przy ulicy Freta 10*, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie”, 4–5 (1959), s. 266; zob. też wzmiankę o Łubienieckim wśród wykazu biskupów bakowskich i serekich: „przedtem kaznodzieja przy katedrze krakowskiej”: A. WAŚNIEWSKI, *Sześć tygodni na wschodzie. Podróż do Carogrodu odbyta w roku 1846*, Kraków: Ze staraniem wydawnictwa dzieł katolickich, 1851, s. 272. Autor nie podaje źródeł, na których oparł tę wiadomość odnośnie do kwestii głoszenia kazań przez mendykantów w katedrze krakowskiej. Zob. szerzej: B. KUMOR, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. 1, Kraków: Wydawnictwo św. Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej, 1998, s. 406.

⁹⁰ K.R. PROKOP, *Polonica z drugiej połowy XVII oraz z XVIII i XIX w. w zbiorze Iuramenta fidelitatis et professiones fidei w Archivio Segreto Vaticano (ASV)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 2010, s. 237. R. RITZLER – P. SEFRIN, *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi*, vol. 5, 1667–1730, s. 136, 182.

⁹¹ Zob. szerzej: K.R. PROKOP, *Polscy biskupi dominikańscy*, s. 223–224.

⁹² S. BARĄCZ, *Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego*, t. 2, s. 69; S.K. CHODYŃSKI, *Bakońskie albo Bakowskie biskupstwo*, s. 606.

⁹³ ADK, rkps Wa 91, s. 39 — fragment kroniki klasztornej wzmiankujący śmierć ojca Łubienieckiego wydał K.R. Prokop – zob. *Wypisy źródłowe do biografii polskich biskupów i opatów z czasów Rzeczypospolitej Obojga Narodów oraz niewoli narodowej doby zaborów (XVI–XIX w.)*, cz. 1, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 82 (2004), s. 206 (dział „Zgony (pogrzeby)” nr 13); *Acta Capitulum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum*, t. 3, s. 163; F. NOWOWIEJSKI, *Phaenix decoris*, s. 124, 269; BK, rkps 93, rok 1713, pkt 974, k. 260 r.; K. CHODYKIEWICZ, *De rebus gestis*, s. 291; ADK, rkps Pr 35 S. BARĄCZ, *Catalogus patrum et fratrum*, s. 410; S. BARĄCZ, *Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego*, t. 2, s. 69–70; I.L. RYCHTER, *Wiadomość historyczna*, s. 35; *Kościół św. Jacka (po-Dominikański) w Warszawie*, Warszawa: Druk. Arch. „Polak-Katolik”, 1927, s. 12; F.M. SOBIESZCZAŃSKI, *Warszawa. Wybór publikacji*, t. II, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1967, s. 205; R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Łubieniecki Jan Damascen*, s. 162; J. REYCHMAN, *Łubieniecki (Łubieniecki)*, s. 597; *Łubieniecki Jan Damascen*, w: *Encyklopedia powszechna*, s. 487; *Łubieniecki Jan Damascen*, w: *Encyklopedia kościelna*, s. 589. Odnośnie do fundacji Jana i Małgorzaty Kotowskich zob.: ADK, rkps Wa 1, k. 3 r.; ADK, rkps Wa 91, s. 33, 34; *Acta Capitulum Provinciae Poloniae*, t. 2, s. 969; R.F. MADURA, *Supplementum ex Registris litterarum*, t. 1: *A. 1608–1701*, 1694 nr 177, s. 341; S. BARĄCZ, *Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego*, t. 2,

Warto zwrócić uwagę na jeden zastanawiający zapis znajdujący się w rękopisie przechowywanym w AGOP. W opisie konwentu warszawskiego we fragmencie poświęconym najwybitniejszym zakonnikom związanym z tą placówką nadmieniono, że po sprowadzeniu doczesnych szczątków Jana Damascena Łubienieckiego i pochowaniu w kaplicy Kotowskich jego ciało pozostało nienaruszone: *corpus incorruptum*⁹⁴. Taki zapis bardzo często dowodził wyjątkowej świętości danej osoby, a nierzadko mógł stanowić o początku kultu. Pytaniem, na które luki w źródłach nie pozwalają jednoznacznie odpowiedzieć, jest pytanie o to, czy w konwencie warszawskim nie próbowano stworzyć początków kultu świątobliwego zakonnika. Dokonania i życiorys ojca Łubienieckiego predestynowałyby go do przyszłej beatyfikacji. Nie bez znaczenia pozostawałby także fakt bliskich relacji z dworem królewskim i ewentualnym poparciem, na jaki zapewne mógł liczyć zakon ze strony monarchy Rzeczypospolitej.

Jan Damascen Łubieniecki w czasie swego pracowitego życia znalazł czas na — prócz opracowania dzieła poświęconego błogosławionemu Czesławowi — przełożenie z języka francuskiego martyrologium (jak podkreśla ojciec Sadok Barącz), jest także autorem żywota św. Piusa V, w XIX wieku badacze mieli jeszcze w rękach jego pracę poświęconą biskupstwu bakowskiemu dedykowaną papieżowi Klemensowi XI. Niestety, jego prace nie ukazały się drukiem⁹⁵.

s. 332; J. BARTOSZEWICZ, *Kościoty warszawskie*, s. 185–186; M.W. URBANOWSKI, *Architektura kościoła św. Jacka w Warszawie*, w: *Studia nad historią dominikanów w Polsce*, t. 2, s. 207; A. KECKOWA, *Kotowska z Durantów Małgorzata (1637–1690)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 14, Wrocław – Warszawa – Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydaw. Polskiej Akademii Nauk, 1968–1969, s. 487; A. KECKOWA, *Kotowski (pierwotne nazwisko Kot) Adam (zm. 1693)*, w: tamże, s. 488; I.L. RYCHTER, *Wiadomość historyczna*, s. 5; R. MĄCZYŃSKI, *Ulice Norwega Miasta*, Warszawa: Veda, 1998, s. 95–99; J. GLINKA, S. ŻARYN, *Adam i Małgorzata Kotowscy, ich życie i mecenat na Nowym Mieście*, w: *Szkice Nowomiejskie*, red. O. Puciata [i in.], Warszawa: Arkady, 1961, s. 205–209; A. MARKIEWICZ, „Wielki, zacny w szerokości, wesoly, pański, w jasności”. *Kościół i klasztor Dominikanów św. Jacka w Warszawie w XVII wieku*, w: *Atria caeli. Epitafia i nagrobki w dominikańskim kościele św. Jacka w Warszawie*, red. A. Markiewicz, Kraków: Wydawnictwo Esprit, 2009 (Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 6), s. 16; K.R. PROKOP, *Polscy biskupi dominikańscy*, s. 225. Dzieje morowego powietrza w Rzeczypospolitej w okresie nowożytnym omawia A. Karpiński — zob. *W walce z niewidzialnym wrogiem. Epidemie chorób zakaźnych w Rzeczypospolitej w XVI–XVIII wieku i ich następstwa demograficzne, społeczno-ekonomiczne i polityczne*, Warszawa: Neriton, 2000.

⁹⁴ AGOP, rkps XIV Lib AAA p. II, k. 666 r.

⁹⁵ R. ŚWIĘTOCHOWSKI, *Łubieniecki Jan Damascen*, s. 161–162; ADK, rkps Pr 35 S. BARĄCZ, *Catalogus patrum et fratrum*, s. 410; S. BARĄCZ, *Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego*, t. 2, s. 70; I.L. RYCHTER, *Wiadomość historyczna*, s. 35; J.D. JANOCKI, *Janociana sive clarorum atque illustrium Poloniae auctorum maecenatumque memoriae miscellae*, t. 3, Varsaviae: Typis Collegii Scholarum Piarum, 1819, nr 82, s. 191; M. WISZNIEWSKI, *Historia literatury polskiej*, t. 1, Kraków: W drukarni Stanisława Gieszkowskiego, 1840, s. 91; *Fr. Johannes Damascenus Lubieniecki*, w: *Scriptores Ordinis Praedicatorum*, s. 230; J. REYCHMAN, *Lubieniecki (Łubieniecki)*, s. 597; E. ZIEMANN, *Lu-*

Kariera zakonna Jana Damascena Łubienieckiego stanowi zaledwie drobny przyczynek do dziejów historii zakonu braci kaznodziejów przełomu XVII i XVIII wieku. Obrazuje ona jednakże kilka interesujących aspektów. Przede wszystkim należy podkreślić wysoki poziom szkolnictwa zakonnego w Rzeczypospolitej. Na formację intelektualną Jana Damascena z całą pewnością istotny wpływ wywarły studia w dominikańskim studium generale w Krakowie. O posiadanych przezeń wysokich kompetencjach świadczy między innymi fakt wysunięcia jego kandydatury do pełnienia obowiązków regensa studium generale w Krakowie czy nowo powołanego studium generale w Warszawie. Prowadzone wykłady w kolegium casanateńskim stanowiły jedynie drobny epizod w życiu tego wyjątkowo rzutkiego i energicznego dominikanina. O tym, że był człowiekiem czynu, świadczy fakt powierzenia mu misji administrowania diecezją w Mołdawii. Nie bez znaczenia jest także jego patriotyczna postawa, bronił przecież spójności prowincji polskiej, bezskutecznie próbując powstrzymać proces odłączenia konwentów śląskich. Podsumowując dzieje fundacji casanateńskiej, warto nawiązać do protokołu z Kapituły Generalnej zakonu braci kaznodziejów z Bolonii z 1706 roku. Opisując dzieło Hieronimia Casanatego, podkreślono, że w skład kolegium wchodziło 6 teologów z różnych nacji i uniwersytetów powołanych do obrony wiary i stolicy apostołskiej⁹⁶.

wiktorszymborski@o2.pl

BIBLIOGRAFIA ŹRÓDEŁ

Źródła rękopiśmienne

Archiwum Bazyliki S. Maria sopra Minerva w Rzymie

Archivio Primario D. Collegio S. Tommaso

Rkps II-22 (*Memorie storiche della Biblioteca Casanatense della sua fondazione 1700 sino al giorno in cui fu tolta ai PP. Domenicani nel 1884*, raccolte, e cronologicamente disposte dal P. Mro' Pio Tommaso Masetti, Roma 1888.)

---

bieniecki Jan Damascen, kol. 46; *Łubieniecki Jan Damascen*, w: *Encyklopedia powszechna*, s. 487; *Łubieniecki Jan Damascen*, w: *Encyklopedia kościelna*, s. 589.

⁹⁶*Acta Capitulum Generalium Ordinis Praedicatorum*, t. 8, s. 33.

Archivum Generale Ordinis Praedicatorum

Rkps XI 3080. — Rkps XI 3160 A. — Rkps XI 3170 A. — Rkps XIV Lib AAA p. II.

Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie

Kartoteka biograficzna dominikanów polskich

Rkps Kr 9. — Rkps Kr 20. — Rkps Kr 38. — Rkps Kr 495. — Rkps Kr 910. — Rkps Pp 38. — Rkps Pp 75. — Rkps Pp 76. — Rkps Pr 35 (S. BARĄCZ, *Catalogus patrum et fratrum sacri Ordinis Praedicatorum in Polonia, Russia et Magno Ducatu Lithuaniae mortuorum*, 1887.) — Rkps Wa 1. — Rkps Wa 3. — Rkps Wa 4. — Rkps Wa 10. — Rkps Wa 84.– Rkps Wa 91.

Biblioteka Kórnicka

Rkps 93.

Źródła drukowane

Acta Capitulum Generalium Ordinis Praedicatorum, t. 8: *Ab anno 1670 usque ad annum 1721*, wyd. A. FRÜHWIRTH, Romae: Ex typographia Polyglotta S.C. De Propaganda Fide, 1903.

Acta Capitulum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum, t. 2: *A. 1603–1700*, wyd. R.F. MADURA, [Kraków, b.r.], mszps w zbiorach Biblioteki OO. Dominikanów w Krakowie.

Acta Capitulum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum, t. 3: *A. 1701–1798*, wyd. R.F. MADURA, [Kraków, b.r.], mszps w zbiorach Biblioteki OO. Dominikanów w Krakowie.

Bibliothecae Casanatensis Ordinis Praedicatorum catalogus librorum typis impressorum, tomus quartus: *H I K cum appendicibus*, Romae: Excudebat Joachim Salvioni, Typographus Pontificius Vaticanus in Archilyceo Romano, 1788.

Bullarium Ordinis FF. Praedicatorum, t. 6, Romae: Ex Typographia Hieronymi Mainardi, 1735.

CHODYKIEWICZ K., *De rebus gestis in Provincia Russiae Ordinis Praedicatorum*, Berdyczoviae: Typis Fortalitii Beatissimae Virginis Mariae, 1780.

MADURA R.F., *Supplementum ex Registris actorum regiminis rev. morum magistrorum generalium et procuratorum generalium OP*, t. 2: *A. 1700–1800*, [Kraków, b.r.], mszps w zbiorach Biblioteki OO. Dominikanów w Krakowie.

MADURA R.F., *Supplementum ex Registris litterarum magistrorum et procuratorum generalium OP*, t. 1: *A. 1608–1701*, [Kraków, b.r.], mszps w zbiorach Biblioteki OO. Dominikanów w Krakowie.

MASETTI T., *La Biblioteca Casanatense*, „Memorie Domenicane”, 48 (1931).

- MASETTI T., *La Biblioteca Casanatense (Continuazione)*, „Memorie Domenicane”, 50 (1933).
- MASETTI T., *La Biblioteca Casanatense (Continuazione)*, „Memorie Domenicane”, 51 (1934).
- NOWOWIEJSKI F., *Phaenix decoris et ornamenti Provinciae Poloniae S. Ordinis Praedicatorum D. Hyacinthus Odrovansius redidivus*, Posnaniae: Typ. Academicis, 1752.
- SIEJKOWSKI M., *Świątynia Pańska to jest Kościół Boga w Troycy SS. iedyne-go z Klasztorem WW. OO. Dominikanow w Krakowie, znacznemi Świętych Pańskich Relikwii, Kaplicami, Oltarzami, Obrazami y różnemi Apparencyami przyozdobiona*, Kraków: Drukarnia Akademicka, 1743.

FROM PRZYBYSZEW INTO THE WORLD,
THAT IS, NOTES ON THE LIFE
OF JOHN DAMASCENE LUBIENIECKI

S U M M A R Y

The purpose of this article is to examine the career of a religious living at the turn of the seventeenth and eighteenth century, Father John Damascene Lubieniecki, as well as to discuss the issues related to the foundation of the theology faculty at the Sopra Minerva priory in Rome, where Lubieniecki was one of the lecturers. According to the will of Cardinal Jerome Casanate, two chairs of theology and a college of six theologians were established at the Dominican priory. According to the cardinal's plan, this centre was intended to instruct both secular and consecrated persons in the thought of Saint Thomas Aquinas. Casanate's theologians were supposed to represent the major nations of the world. The first professor from the Germanic nations (in which medieval universities included Hungary and Poland) was John Damascene Lubieniecki. It is worth noting that Cardinal Casanate defined clearly the academic qualifications that a lecturer must have. On the list of institutions that the lecturers of the various nations were required to have studied in were the University of Salamanca, the University of Paris, and, for members of the Germanic nations, the Dominican general *studium* at the Krakow or Vienna priories or the University of Cologne. The figure of John Damascene Lubieniecki deserves attention

not only because of his work as a lecturer at this centre sponsored by Casanate. He also held a number of important functions in the Polish Province of the Dominicans. He had a thorough education, studied in Krakow, Spain and France, and taught in the formal *studium* in Warsaw and the general *studium* in Krakow. He was elected several times as prior of various convents of the Polish Province (Sieradz, Brześć Kujawski, Warsaw) and was actively involved in the organization of a general *studium* at the priory in Warsaw. The crowning achievement of his religious career was his election as provincial. To the long list of important functions he carried out in the Order should be added his participation in a pontifical commission dealing with the beatification of Blessed Czesław (Ceslaus). The last task entrusted to him was the administration of the diocese of Bacău, Moldova, whose territory included Moldavia and Wallachia as well as Bessarabia.